

Land grabbing

– en form av ekonomisk strukturell imperialism?

Abstract

Land grabbing är inget nytt fenomen, utan har existerat i flera sekel, men företeelsens form och karaktär har skiftat genom historien. Till följd av den globala matkrisen och den ekonomiska krisen hösten 2008 har antalet fall av land grabbing ökat markant. Orsakerna bakom land grabbing är flera, men det handlar framförallt om att länder vill skydda sig mot matprisfluktuationer och skapa livsmedelstrygghet i det egna landet medan företag och privata investerare främst ser land grabbing som en möjlighet till ekonomisk avkastning. Vi ämnar i denna studie undersöka om land grabbing kan ses som en form av ekonomisk strukturell imperialism. Som teoretiskt verktyg använder vi Johan Galtungs teori om ekonomisk strukturell imperialism, och prövar den både kvantitativt och kvalitativt på fall av land grabbing i Afrika. Vi använder oss således av blandad metod i vår undersökning. Teorin betonar att strukturella skillnader inom och mellan länder kan ge upphov till allmänna dominansförhållanden och därmed även imperialism. Vi fann att teorin i stort bekräftades beträffande förhållandet mellan studiens centrumnationer och periferinationer för variabelvärdena på utveckling och ojämlikhet. Förhållandet mellan ländernas värden på variablerna för handelns sammansättning stämde dock inte helt överens med teorin.

Nyckelord: land grabbing, ekonomisk strukturell imperialism, periferination, centrumnation, Afrika

Antal ord: 9995

Förkortningar

BNP: Bruttonationalprodukt

CIA: Central Intelligence Agency

FAO: Food and Agriculture Organization

FN: Förenta Nationerna

GDI: Gender-related Development Index

HDI: Human Development Index

HDR: Human Development Report

HPI: Human Poverty Index

IFAD: The International Fund for Agricultural Development

IFPRI: International Food Policy Research Institute

IIED: International Institute for Environment and Development

OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development

SEK: Svenska kronor

TIC: Tanzania Investment Center

TZS: Tanzanisk shilling

WTO: World Trade Organization

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning.....	2
1.2 Teori, metod och urval	2
1.3 Material och källkritik.....	3
1.4 Avgränsning	3
1.5 Begrepp och definitioner.....	4
1.6 Disposition	5
2 Land grabbing i nutida kontext.....	6
2.1 Forskningsläge	6
2.2 Land grabbing – den nya trenden.....	6
2.2.1 Den hegemoniska diskursen – ömsesidig vinning	7
3 Teoretiskt ramverk	9
3.1 Klassisk imperialism	9
3.2 Ekonomisk imperialism – två skolor.....	10
3.3 Ekonomisk strukturell imperialism	11
3.3.1 Utvecklingsvariabler	12
3.3.2 Ojämlighetsvariabler	13
3.3.3 Handelsvariabler	13
4 Metod.....	15
4.1 Blandad metod	15
4.1.1 Kvantitativ metod – statistisk analys	16
4.1.2 Kvalitativ metod – fallstudie.....	17
5 Land grabbing i Afrika.....	18
5.1 Kvantitativ analys – land grabbing i Afrika.....	18
5.1.1 Utvecklingsvariabler	18
5.1.2 Ojämlighetsvariabler	19
5.1.3 Handelsvariabler	19
5.2 Kvalitativ analys – Saudiarabiens land grab i Tanzania	20
5.2.1 Tanzania – därför hyr de ut land	21
5.2.2 Saudiarabien – därför hyr de land utomlands	21
5.2.3 Utvecklingsvariabler	22
5.2.4 Ojämlighetsvariabler	23
5.2.5 Handelsvariabler	23

6	Slutsats	25
7	Referenser	27
8	Appendix	31
8.1	Population	31
8.2	HDI, Human Development Index	31
8.3	Procentandel i icke-primära sektorer	32
8.4	Gini-index för inkomstfördelning	33
8.5	HPI, Human Poverty Index	34
8.6	Koncentration av handelspartner.....	34
8.6.1	Export.....	34
8.6.2	Import.....	35
8.7	Handelsvaror	36
8.7.1	Export.....	36
8.7.2	Import.....	38
8.8	Högteknologisk export.....	39

1 Inledning

Land grabbing har ökat markant sedan 2008, både till antal fall och till storlek (Shepard – Anuradha 2009:1-5). Företeelsen i sig är inget nytt, utan har förekommit under flera århundraden. Exempel på tidiga former av land grabbing är européernas kolonisering av Afrika och östra Asien på 1800-talet, och det var främst ekonomiska intressen som låg bakom deras imperialistiska linje (Hiscox 2008:107). Land grabbing är nu återigen högaktuellt, omständigheterna och motiven är utifrån många aspekter annorlunda, men vi menar att det även finns fundamentala likheter mellan dagens land grabbing och tidigare former av kolonisering och imperialism. Den nya trenden av land grabbing handlar om att köpa alternativt hyra mark utomlands. Aktörerna är länder, företag och privata investerare, de har samma mål med aktionen, säkra jordbruksmark utomlands, men de bakomliggande motiven skiljer sig mellan dem (GRAIN1 2008:2-8, Shepard – Anuradha 2009:2-5). Två globala kriser kan ses som utlösande faktorer till den nya trenden av land grabbing, matkrisen och den ekonomiska krisen som färgat världen sedan 2008 (GRAIN1 2008:2, The Economist 2009). De vanligast förekommande aktörerna är länder som strävar efter att skapa livsmedelstrygghet i det egna landet. Det rör sig framför allt om länder som saknar bördig jordbruksmark och har en stor befolkningstillväxt, som statsmakten vill mätta. Genom land grabbing vill de bli oberoende, och således slippa påverkas av prisfluktuationer på råvaruimporten (GRAIN1 2008:2-6).

Den privata sektorns, företagens och de privata investerarnas, avsikter med land grabbing är främst att uppnå ekonomisk avkastning. Prognoserna för det ser lovande ut i en tid med vattenbrist, markförstöring och klimathot, vilket resulterar i stigande matpriser och därmed även en strävan att förvärva mer land (GRAIN1 2008:7f). Exempelvis har uppmärksammandet av de globala miljöhoten bidragit till en växande biobränsleindustri som marknadsförts som en lösning på klimatproblemen. Denna utveckling har frambringat en ökad efterfrågan på mark utomlands för att kunna tillgodose den expanderande biobränslemarknaden (GRAIN1 2008:2, Shepard – Anuradha 2009:2-5).

Mot bakgrund av att land grabbing ökat de senaste åren ämnar vi i följande uppsats undersöka företeelsen närmare. Land grabbing rättfärdigas med att det även genererar utveckling i tredje världen, det är en så kallad win-win situation (Southall 2009:21ff, The Economist 2009, Shepard – Anuradha 2009:9f). Då tanken om land grabbing som en win-win situation idag är hegemonisk menar vi att det är intressant att fördjupa bilden och kritiskt belysa den dominerande föreställningen. Vi avser göra det genom att studera land grabbing utifrån Johan Galtungs teori om ekonomisk strukturell imperialism för att se om det finns inslag av det i företeelsen.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med vår studie är att belysa den nya trenden av land grabbing och studera huruvida företeelsen kan ses som en form av ekonomisk strukturell imperialism eller inte. Den generella ståndpunkten bland globala institutioner är att land grabbing är en utvecklingsmöjlighet för underutvecklade länder, där både värdlandet och de som köper alternativt hyr land vinner på affären (Shepard – Anuradha 2009:1, 9f, 2010:29). Vi vill se om det är en korrekt bild av verkligheten. Vår ambition är att denna studie ska kunna användas i framtida forskning, då området idag är nästintill vetenskapligt orört. Vi ämnar även försöka generalisera resultatet till fall av land grabbing i Afrika. Våra frågeställningar är följande:

- Kan land grabbing i Afrika ses som en form av ekonomisk strukturell imperialism?

För att besvara den mycket abstrakta frågeställningen har vi även valt att studera ett fall av land grabbing för att på så vis konkretisera studien.

- Kan Saudiarabiens land grab i Tanzania i syfte att odla jordbruksprodukter ses som en form av ekonomisk strukturell imperialism?

1.2 Teori, metod och urval

Vi kommer i vår studie av land grabbing utgå ifrån Johan Galtungs teori om ekonomisk strukturell imperialism (Galtung 1975:128-131). Vi ämnar till viss del modernisera hans teori som utformades på 1970-talet, då vi menar att det idag finns bättre mått på vissa variabler som enligt teorin indikerar ekonomisk strukturell imperialism. Vi avser även förenkla teorin för att göra den applicerbar och hanterbar för den undersökning vi ska genomföra. Vår studie är främst av teoriprovande karaktär, men med inslag av teoriutvecklande (Esaiasson et al. 2007:42f, 123f). Vi är medvetna om att det kan finnas bättre teorier att applicera på företeelsen land grabbing, men på grund av bristfällig forskning på området anser vi att vår studie är relevant och kan ligga till grund för ytterligare studier på området.

Vi kommer att använda oss av blandad metod i vår undersökning, det vill säga både kvantitativ och kvalitativ metod. Det för att öka undersökningens analytiska avkastning (Lieberman 2005:436-438, Johnson – Onwuegbuzie 2004:17-19). Det medför att studiens resultat i större utsträckning kan generaliseras samt att studien kan belysa typiska omständigheter i ett specifikt fall av land grabbing (Esaiasson

et al 2007:26f, 121f). Vi kan i och med vårt metodval till viss del undvika respektive metods nackdelar och ta del av båda metodernas fördelar.

Vid identifieringen av vår kvantitativa population har vi valt att utgå ifrån rapporten "Land Grabbing, by Foreign Investors in Developing Countries: Risks and Opportunities" av International Food Policy Research Institute, FIPRI (Meinzen-Dick – von Braun 2009). Motiveringen bakom vårt val av population är att vi ville avgränsa vår studie till att endast behandla fall av land grabbing i Afrika och därefter använda oss av det material med flest registrerade fall av land grabbing i Afrika. Således består vår population av nio länder som utgör studiens periferationer och tolv länder som utgör studiens centrumnationer, då det är fler länder som land grabbar i ett och samma land (Appendix 8.1). Utifrån resultatet valde vi sedan ett typiskt fall för vår kvalitativa studie, det för att kunna utläsa representativa omständigheter (Esaiasson et al. 2008:187).

1.3 Material och källkritik

Vårt empiriska material består av rapporter och data från olika världsledande organisationer som behandlar ekonomisk och mänsklig utveckling samt handelsstatistik. Organisationerna har stora resurser för att behandla och föra universell och explicit data över åtskilliga områden. Vi hämtade huvudsakligen vårt empiriska material för såväl vår kvantitativa som vår kvalitativa studie från WTO, FN, Världsbanken och CIA:s elektroniska databaser. För att få djupare kunskaper om det enskilda fallet använde vi oss även av information från det Saudiarabiska utrikesministeriet och Tanzanias Investment Centre, TIC.

Att det skulle råda tvivelaktigheter om äkthet, att materialet inte är producerat när det är sagt att det har producerats kan ses som minimal när vi arbetar med material från globala organisationer såsom WTO, FN och Världsbanken, som årligen framställer världsomfattande rapporter. Äktheten kring uppgifterna från det Saudiarabiska Utrikesministeriet, CIA och TIC kan även fastställas då det handlar om globalt respekterade inomstatliga organ som arbetar gränsöverskridande. Statistiken är hämtad från rapporter utgivna mellan 2007 och 2009. Spridningen beror på att flera rapporter saknar fullständiga data och somliga rapporter från det gångna året inte är färdigställda än. För att kontrollera tendensen och oberoendet av källorna har vi systematiskt sökt upp samma värden och index från olika databaser för att jämföra och se om de överensstämmer (Esaiasson et al 2008: 317-322).

1.4 Avgränsning

Land grabbing är en företeelse som kan analyseras och belysas från flera olika vinklar. Att vi har valt att utgå ifrån teorin om ekonomisk strukturell imperialism

grundas i att föreställningen om att land grabbing frambringa ömsesidig vinning idag har en hegemonisk ställning bland globalt erkända institutioner (Shepard – Anuradha 2009:9f, Southall 2009:11, Satgar 2009:40f, 51). Studiens avgränsning innebär alltså att vi enbart belyser land grabbing utifrån teorin om ekonomisk strukturell imperialism, detta för att göra studien hanterbar inom tidsramen för undersökningen. Vidare menar vi att det är av intresse att kritiskt belysa land grabbing, då trenden ökat markant de senaste åren och inställningen i stort är positiv. Vi har även valt att koncentrera undersökningen till att enbart behandla land grabbing i Afrika, där flest fall av företeelsen finns. Istället för att välja flera geografiska områden har vi prioriterat att genomföra såväl kvantitativ som kvalitativ analys för att besvara vår abstrakta respektive konkreta frågeställning.

1.5 Begrepp och definitioner

Vår studie innefattar flera viktiga begrepp som vi här väljer att explicit definiera för att förenkla vidare läsning. Vi har således valt att redogöra för begrepp som är av stor betydelse för undersökningen. Vår studie berör begrepp som ibland kan upplevas som tvetydiga och i vissa fall saknar vedertagna definitioner. De begrepp vi valt att presentera närmare grundat på studiens definitioner är: *land grabbing*, *imperialism*, *ekonomisk strukturell imperialism*, *centrumnation*, *periferisation*.

- *Land grabbing*: Vi har i vår studie valt att utgå från en bred definition av företeelsen land grabbing, det för att den nya varianten av land grabbing innefattar aktörer av olika slag. I vår studie är land grabbing därför definierat som när ett land, företag eller privatperson köper eller hyr omfattande arealer av jordbruksmark i syfte att producera livsmedel eller generera ekonomisk vinst. Oftast sker affären mellan utvecklade eller nyrika länder och utvecklingsländer, men det är inget nödvändigt kriterium för att processen ska benämnas som land grabbing. Vi kommer även att använda oss av det engelska begreppet då vi inte anser oss kunna översätta det till svenska på ett korrekt och tillfredställande sätt. Att benämna företeelsen ”land grabbing” kan i sig ses som en negativ definition, men då det är den benämning som används för att beskriva företeelsens negativa effekter av samtliga aktörer väljer vi att konsekvent använda oss av denna term.
- *Imperialism*: Ett begrepp som syftar till staters territoriella och ekonomiska expansion, och brukar delas upp i klassisk och modern imperialism. Den klassiska imperialismen handlar främst om politisk utbredning medan den moderna främst betonar ekonomiska faktorer (Nationalencyklopedin¹).
- *Ekonomisk strukturell imperialism*: Vi har valt att utgå ifrån Galtungs definition av ekonomisk strukturell imperialism. Strukturell imperialism innebär att relationen mellan centrumnation

och periferination är asymmetrisk, där centrumnationen berikar sig mer än periferinationen. Teorin menar att centrumnationens centrum har brohuvud med periferinationens centrum, och det råder intresseharmoni dem emellan. Vidare är centrumnationens periferi förbundet med centrum, och får ta del av centrumlandets vinster. Något annat som är fundamentalt för teorin är att det råder större ojämlikhet inom periferinationen. Den strukturella imperialismen saknar direkt våld och handlar snarare om strukturellt våld, ojämlikhet i maktfördelningen (Galtung 1975:83, 94-98).

- *Centrumnation*: En nation som har hög utvecklingsgrad och jämlikhet, och som är centralt belägen i den globala samspeletsstrukturen. Centrumnationen har stor spridning på handelspartners och exporterar främst förädlade och högteknologiska produkter. I relationen med periferination berikar sig centrum i större utsträckning (Galtung 1975:131f).
- *Periferination*: En nation som har låg utvecklingsgrad och hög ojämlikhet inom landet. Den är perifert placerad i den globala samspeletsstrukturen, och har få handelspartners. Periferinationen exporterar främst råvaror, såsom jordbruksprodukter. I relationen med centrumnation berikar sig periferin i mindre grad (Galtung 1975:131f).

1.6 Disposition

Till att börja med har vi presenterat en inledning till vår studie av land grabbing. Vidare har vi beskrivit vårt syfte med studien samt de frågeställningar vi ämnar försöka besvara under arbetets gång. Vi har även presenterat studiens teori, metod och urval samt material, och kritiska reflektioner kring detta. Därefter har vi redogjort för studiens avgränsningar samt begrepp som är viktiga för förståelsen av vår analys. I kapitel 2 diskuterar vi land grabbing i den nutida kontexten med fokus på forskningsläget och den nya trenden av land grabbing. I kapitlet avser vi även beskriva den hegemoniska diskursen kring land grabbing. I kapitel 3 presenterar vi det teoretiska ramverk som vi förhåller oss till i studien: teorin om ekonomisk strukturell imperialism med ett tydligt avstamp ifrån Galtungs teori. Vidare beskriver vi i kapitel 4 vårt metodologiska tillvägagångssätt, som är blandad metod. I kapitel 5 analyserar vi utifrån teorins kriterier för ekonomisk strukturell imperialism huruvida land grabbing i Afrika, och Saudiarabiens land grab i Tanzania, kan ses som en form av det eller inte. Vi ska först göra en kvantitativ analys för att därefter kvalitativt analysera ett typiskt fall, som väljs utifrån resultatet av den kvantitativa undersökningen. Avslutningsvis, i kapitel 6 presenterar vi vår slutsats av studien.

2 Land grabbing i nutida kontext

2.1 Forskningsläge

Tillgången på litteratur, artiklar och avhandlingar beträffande den nya trenden av land grabbing som tog fart 2008 är i många avseenden otillfredsställande. Vi har funnit en del litteratur som berör ämnet där ”A New Scramble for Africa” (2009) redigerad av Roger Southall och Henning Melber är en av de tydligaste framställningarna på området. Det finns organisationer och tankesmedjor vars uttryckliga syfte är att synliggöra land grabbing och främja debatten kring företeelsen. En av dem är GRAIN, en ideell internationell organisation som arbetar med att stödja småjordbrukare och sociala rörelser i deras kamp för lokalt styre om biologisk mångfald i jordbruksproduktionen. De bedriver oberoende forskning och skriver rapporter om jordbruksrelaterade frågor (GRAIN2 2010).

En annan aktör som avhandlar land grabbing är tankesmedjan The Oakland Institute, som arbetar med att stärka den offentliga debatten och öka allmänhetens deltagande i den. De arbetar med att främja debatten kring frågor som rör rättvisa, ekonomi och miljö i såväl lokala som globala sammanhang (The Oakland Institute 2010). Dessa organisationer har skrivit flera aktuella rapporter om land grabbing. Det rör sig om utförliga rapporter som berör mekanismerna bakom land grabbing, företeelsen i sig samt även dess konsekvenser. Vidare har den nya trenden av land grabbing berörts av flera stora tidningar såsom The Economist och Financial Times. Vi avser i vår studie att i största möjliga mån brett utgå ifrån den forskning och information som finns på området (Esaiasson et al. 2007:18f) för att få en god och nyanserad förståelse om land grabbing. Utifrån denna förståelse ämnar vi sedan att undersöka om land grabbing kan ses som en form av ekonomisk strukturell imperialism utifrån de kriterier som vi ämnar presentera i kapitel 3.

2.2 Land grabbing – den nya trenden

Land grabbing har sedan slutet av 2008 uppmärksammats som en världsomspännande företeelse, men det är knappast något nytt (GRAIN1 2008:2, The Economist 2009). Sedan 2008 innefattar landavtalen betydligt större landområden än tidigare. Idag är en typisk land grab på omkring 100 000 hektar, men de största land grab i nutida kontext är betydligt större. Exempelvis har Sydkorea slutit ett landavtal med Sudan på 690 000 hektar jordbruksmark. Vidare

har Förenade Arabemiraten ett landavtal på 400 000 hektar med Sudan, och Egypten har även ett liknande avtal med landet (The Economist 2009, Southall 2009:18). De flesta landavtal tenderar att handla om den mest bördiga jorden i världsländerna, vilket får betydande konsekvenser för landets småbönder som exkluderas från de bästa jordbruksmarkerna (Southall 2009:18). Land grabbing har således ökat markant de senaste åren. De bakomliggande och utlösande faktorerna är många och det är flera olika aktörer som land grabbar (GRAIN1 2008:2-9, The Economist 2009, Shepard – Anuradha 2009:2-5, 18, Cotula et al. 2009:100). Att land grabbing ökat så avsevärt medför, menar vi, att det är ett intressant forskningsområde, och det finns många luckor i forskningen att fylla.

Huruvida land grabbing är en utvecklingsmöjlighet för värdlandet eller inte är en polariserad fråga. Vi ämnar här redogöra för den dominerande positionen i frågan, som menar att land grabbing genererar ömsesidig vinning. En motposition till den hegemoniska positionen menar att land grabbing ofta resulterar i att värdlandet exploateras och i stort förlorar på avtalen (Shepard – Anuradha 2009:13f).

2.2.1 Den hegemoniska diskursen – ömsesidig vinning

Den allmänna ståndpunkten bland globala institutioner är att det kapitalistiska systemet gynnar alla, såväl utvecklade som underutvecklade länder. Därmed leder land grabbing till ömsesidig vinning för dem som köper alternativt hyr land av värdlandet. Vi avser här presentera några globala institutioner på området som idag kan anses ha en hegemon ställning i världssamhället (Amin 2004:34). Urvalet är baserat på institutioner och organisationer som vi anser har en tydlig påverkan och makt på aktörers ageranden i frågan om land grabbing. Vi kommer att presentera följande institutioners ståndpunkt angående land grabbing: FAO, IFAD, IIED, Världsbanken, WTO och OECD.

Food and Agriculture Organization, FAO, är FN:s fackorgan för jordbruk, skogsbruk och fiske. De arbetar främst med att modernisera och förbättra sektorerna i utvecklingsländer med ett tydligt fokus på rurala områden (FAO1 2010). FAO menar att jordbruksinvesteringar i tredje världen måste öka med 50 procent för att möta efterfrågan på mat år 2050. Vidare menar de att privata investeringar är nödvändiga för att öka jordbruksproduktionen, men tillägger att även offentliga investeringar är av stor vikt för att förbättra jordbruket och öka livsmedelstryggheten i världen. För att undvika att land grabbing uppstår menar FAO att avtalen ska vara utformade så att de maximerar fördelarna för värdlandet (FAO2 2009).

Rapporten ”Land grab or development opportunity? Agricultural investment and international land deals in Africa” (2009) är publicerad av FAO, IFAD och IIED. IFAD, The International Fund for Agricultural Development, är ett organ inom FN som har till uppgift att finansiera jordbrukutvecklande projekt i utvecklingsländer med fokus på livsmedelsproduktion i utvecklingsvärlden (IFAD1). IIED, The International Institute for Environment and Development, är en oberoende forskningsorganisation som är specialiserade på hållbar utveckling

och sammanlänkar lokal nivå med global (IIED1 2010). Tillsammans har dessa organ alltså framställt en rapport, där framhålls att det finns flera positiva aspekter för världsländet vid uthyrning av jordbruksmark. Exempelvis kan det leda till förbättrad infrastruktur och ökad sysselsättning (Cotula et al. 2009:101f). Samtidigt betonar de vikten av transparens vid avtal och förhandlingar angående uthyrning av land för att minska risken för korruption. De menar även att den ofta låga avgiften och de långa uthyrningsperioderna, i Afrika mellan 50-99 år, är ohållbara om inte människor på lokal nivå är nöjda med avtalen (Cotula et al. 2009:104, 107).

Den 17 mars 2010 anordnade WTO work shops under namnet ”Aid for Trade and Agriculture” som behandlade huvudströmningarna angående stöd för handel och jordbruk där de närvarande var Världsbanken, FAO, IFAD och OECD. John E. Lamb, ansvarig för jordbruksnäringen på Världsbankens, menar i sin presentation ”Addressing the Legacy of Underinvestment i Agriculture” att investeringar i jordbrukssektorn i underutvecklade länder måste öka för att kunna öka livsmedelstryggheten i världen och hantera de globala klimatproblemen (Lamb 2010:34-36). Vidare presenterar han sju huvudprinciper som efterfrågas för ansvarsfullt investering i jordbrukssektorn (Lamb 2010:42, 49-55). Lamb menar alltså att investeringar i jordbrukssektorn bör öka, men för att nå bästa resultat krävs ett ramverk att förhålla sig till så att investeringarna inte blir kontraproduktiva.

Bill Nicol, OECD, menar i sin presentation ” Aid for Trade support to the agriculture sector: past experience and future outlook” att deras viktigaste politiska budskap är att all ökning av faktorproduktiviteten i småskaliga jordbruk är en win-win situation. Vidare menar han att man måste trygga ruralt levebröd och även upprätta policys för de fattiga inom jordbrukssektorn, som idag främst är en informell sektor (Nicol 2010:7).

Enligt WTO påvisar forskning av samtliga fyra organisationer, Världsbanken, FAO, IFAD och OECD, att effektiva investeringar inom jordbrukssektorn kan bidra till ekonomisk utveckling i rurala områden och fattigdomsbekämpning. Vidare skriver WTO att Världsbanken numera bedriver verksamhet för att främja ansvarsfulla investeringar inom jordbrukssektorn (WTO1 2010). Den generella bilden inom dessa organisationer är därmed att investeringar inom jordbrukssektorn är bra och bör öka för att kunna hantera livsmedelsförsörjning och minska klimatpåverkan i framtiden. Land grabbing är enligt dessa institutioner en så kallad win-win situation där alla parter i avtalen är vinnare.

3 Teoretiskt ramverk

Att analysera land grabbing utan vägledning av etablerade teorier kan bli farligt och vilseledande, vi avser således analysera land grabbing utifrån Johan Galtungs teori om ekonomisk strukturell imperialism. Det finns en mängd teorier om imperialism, och många är relativt abstrakta, dock anser vi att de fortfarande är effektiva och nödvändiga för en djupare förståelse av studiens teoretiska ramverk. Den politiska sfären är genomsyrad av oförenliga ideologiska utgångspunkter och idag kvarstår teorier om imperium och imperialism i olika variationer av liberala och marxistiska teorier och dess blandformer (Pomper 2005:1).

I vår studie har vi alltså valt att utgå ifrån Galtungs teori om ekonomisk strukturell imperialism. Teorin förklarar med hjälp av strukturella faktorer trenden av allmänt dominansförhållande i världssystemet (Galtung 1975:90). Utifrån teorin om ekonomisk strukturell imperialism möjliggörs en nyanserad undersökning av land grabbing och relationerna mellan parterna som ligger till grund för att fenomenet som sådant kan uppstå. För att få klarhet i vad imperialism traditionellt sett har karakteriserats av inleds kapitlet med en kort redogörelse av klassisk imperialism. Därefter övergår vi till att belysa världssystemsteorin och Galtungs teori i förhållande till varandra, två skolor inom idétraditionen för ekonomisk imperialism som uppkom på 1970- talet. Teorierna gav ett nytt perspektiv på den sociala, ekonomiska och politiska verkligheten med rötter från neomarxismen. Avslutningsvis ska vi presentera Galtungs teori om ekonomiska strukturell imperialism samt i viss utsträckning förenkla och modernisera teorin. Vi kommer tydligt att redogöra för teorins indikatorer på ekonomisk strukturell imperialism.

3.1 Klassisk imperialism

Den klassiska imperialismen associeras vanligtvis med olika former av politisk dominans och i synnerhet med den form som bäst beskrivs som kolonialism (Kemp 1972:10). Kolonialism syftar till erövring, kontroll och utnyttjande av områden utanför kolonistatens primära territorium. En nyare form av kolonialism kallas neo-kolonialism, vilket främst handlar om politisk kontroll och ekonomisk utsugning utan någon omedelbar kontroll över territoriet. Klassisk imperialism är i mångt och mycket lik kolonialismens struktur, men avser i huvudsak ekonomisk expansion (National Encyklopedin 1, 2). Imperier har genom historien varit mer omfattande och frekventa än stamterritorium och nationer. Imperier har genom tiderna vidtagit olika former, men en gemensam nämnare är att det funnits en suverän auktoritet som ockuperat områden med hjälp

av våld (Pagden 2005:29f). Klassiskt sett präglas imperier av ett hierarkiskt styre, där imperiets maktelit utformat expansiva strategier för att vinna mer mark (Pomper 2005:2). I Europa hade flera länder imperialistisk expansion som huvudpunkten på deras utrikespolitiska agenda (Hiscox 2008:107). Den klassiska imperialismen kännetecknades vidare av att flera imperialister stod i konflikt med varandra (Amin 2004:31).

Den klassiska idétraditionen inom imperialism kan idag uppfattas som relativt statisk, då den enbart syftar till erövring av land genom direkt våld. Landerövringar har funnits i alla tider, men i samband med globaliseringen och därmed ökat samarbete mellan länder sker ockupation idag alltmer sällan med hjälp av direkt våld. Den nutida typen av ockupationer förs snarare genom indirekt våld, med ekonomisk makt som främsta vapen. Imperialism handlar idag således främst om att stater och andra aktörer tar land i besittning för att erhålla ekonomisk vinning och för att säkra det egna landets livsmedelstillgång.

3.2 Ekonomisk imperialism – två skolor

På 1970- talet introducerade Johan Galtung sin teori om ekonomisk strukturell imperialism, samtidigt uppkom även världssystemsteorin, en skola som härstammar från Lenins arbete om imperialism och Latinamerikas beroendeskola (Hobden, Wyn-Jones 2008:147).

Immanuel Wallerstein, världssystemsteoretiker, menar att imperialism lyder kapitalackumulationens logik (Wallerstein 2004:48f). Galtung hävdar dock att världen är beskaffad på så sätt att det finns somliga länder som är rika och utvecklade medan andra länder är fattiga och underutvecklade. Han ser bortom kapitalismens expansion som den enda förklaringsfaktorn för världssituationen och talar istället om strukturer inom och mellan länder, och deras behov och intressen. Vidare menar han att de strukturella relationerna mellan länder påverkar hela världssystemet. Galtung tar således avstånd från de neomarxistiska idéerna och menar att man inte kan förklara världssystemets komplexitet och struktur enbart utifrån den kapitalistiska expansionen, det krävs mer specifik kunskap om strukturerna inom och mellan länderna för att förstå dem för att därefter kunna eliminera dem (Galtung 1975:90, 128).

Galtung förankrar sin teori med termerna centrum och periferi men utesluter semi-periferi som världssystemsteoretikerna begagnar. Han utvecklar även termerna och menar att varje centrumnation och periferination i sin tur har ett eget centrum och periferi (Galtung 1975:89). Tanken om att alla nationer består av centrum och periferi inom nationen ger teorin ett större utrymme för att tydligt illustrera motsättningar som kan råda inom nationen, men även gränsöverskridande. Med andra ord kan det råda motsättningar mellan periferin i centrumnationen och periferin i periferinationen. Exempelvis kan periferin i periferinationen vid centrumnationens intåg förlora sin jordbruksmark samtidigt som periferin i centrumnationen förlorar sin inkomst då produktionen förflyttas

utomlands. Det här exemplet kan illustrera motsättningar som uppstår vid land grabbing.

Samir Amin är en anhängare av världssystemteorin och drar den kapitalistiska expansionen till sin spets. Han menar att oavsett om periferin till viss del är utvecklad är den i en underordnad position gentemot monopolet i centrum. Monopolet och imperialismen utövas enligt Amin av triaden: USA, EU och Japan (Amin 2004:31). Galtung använder sig inte av termen monopol i sin teori utan talar istället om en allmän dominansrelation mellan kollektiv (Galtung 1975:90).

Att de endast rör sig om tre aktörer som idag utövar imperialism menar vi är otänkbart då länder såsom Kina och somliga Gulfstater har börjat vinna ekonomisk makt och därmed inflytande i världssystemet. Galtungs teori binder inte imperialismen till en särskild del av världen utan gör det möjligt för centrum att flytta sig över jorden och existera på fler platser samtidigt (Galtung 1975:89-147). Vi menar att teorin om ekonomisk strukturell imperialism möjliggör en mer nyanserad undersökning av land grabbing, där relationerna mellan parterna synliggörs och analyseras. Den nya trenden av land grabbing är ett världsomspännande fenomen med komplexa beståndsdelar och måste studeras därefter. Kapitalismens expansion är möjligtvis ett betydande element i företeelsen land grabbing, men vi anser att det är av ytterst vikt att studera relationerna mellan parterna för att erhålla förståelse om vad som ger upphov till fenomenet.

3.3 Ekonomisk strukturell imperialism

I vår studie kommer vi utgå från Johan Galtungs teori om att asymmetriska samspeletsrelationer ligger till grund för ekonomisk strukturell imperialism. Enligt teorin föreligger det en tämlig divergens i villkor och flöde av varor mellan centrum och periferin, det finns även motsättningar inom länderna och i samspelet mellan dem (Galtung 1975:95, 98, 122). Enligt teorin är relationen mellan utvecklade centrumnationer och underutvecklade periferinationer intim, och det råder en större ojämlikhet inom periferinationen än inom centrumnationen (Galtung 1975:95f).

Galtung identifierar fem olika typer av imperialism; ekonomisk, politisk, militär, kommunikativ och kulturell (Galtung 1975:110). I vår studie har vi valt att fokusera på ekonomisk imperialism då teorin syftar till att ekonomiska strukturer inom och mellan länder ger upphov till imperialism. Vi anser att teorin är relevant för vår studie av land grabbing, som är såväl ett ekonomiskt som geografiskt fenomen. Teorin känns även relevant utifrån aspekten att centrumnationen berikas på periferinationens bekostnad, då land grabbing oftast utförs av kapitalstarka nationer och företag som köper och hyr mark i underutvecklade nationer (GRAIN1 2008).

För att utreda huruvida Galtungs teori om ekonomisk strukturell imperialism råder krävs en viss empirisk data. Galtung anger sju variabler där han undersöker dess bivariata korrelationer med varandra, en viss korrelationsriktning indikerar

enligt Galtung ekonomisk strukturell imperialism. Vi har i vår studie valt att förenklat Galtungs analys, det för att göra teorin hanterbar och applicerbar på vår specifika studie av land grabbing. Vi kommer att belysa land grabbing genom att dela in den givna populationen i centrumnationer respektive periferinationer, beroende på om landet hyr alternativt köper mark utomlands eller hyr ut alternativt säljer mark till utlandet (Appendix 8.1). Vi kommer därefter att beräkna variablernas medelvärden för studiens centrumnationer och periferinationer, och därefter jämföra dem med varandra. Vår ambition med undersökningen är att se om det finns konkreta bevis för att land grabbing i Afrika kan ses som en form av ekonomisk strukturell imperialism. Vårt tillvägagångssätt är explicit och konkret, och innehar därmed hög intersubjektivitet (Bjereld et al. 2002:121).

Vidare har vi även utvecklat Galtungs teori då vi har moderniserat fyra indikatorer samt lagt till en ytterligare indikator. Vi har dock hela tiden haft Galtungs teori om ekonomisk strukturell imperialism i åtanke (Galtung 1975:128-131). Vi är medvetna om att förändringarna av de operationella indikatorerna kan underminera validiteten, men vi menar att vi fortfarande mäter det vi påstår oss mäta, det vill säga, strukturerna inom och mellan länderna och hur det kan ge upphov till ekonomisk strukturell imperialism. Vi kommer dock kritiskt förhålla oss till resultatens validitet under analysens gång (se Esaiasson et al. 2007:63-65).

För att göra teorins beståndsdelar överskådliga har vi valt att placera variablerna under de tre följande rubrikerna: utveckling, ojämlikhet och handel. Enligt teorin om ekonomisk strukturell imperialism ska centrumnationer vara mer utvecklade, präglas av större jämlikhet inom länderna samt ha en större spridning på handelspartners och i större grad exportera industriprodukter, än periferinationer (Galtung 1975:128, 131f).

3.3.1 Utvecklingsvariabler

Galtungs första indikator är det i särklass vanligaste indexet att nyttja, BNP, Bruttonationalprodukt, per capita (Galtung 1975:128). Vi anser att BNP är ett relativt snävt mått på utvecklingsnivån i ett land, då det endast tar hänsyn till ekonomisk utveckling. Vi har istället valt att använda oss av HDI, Human Development Index, som uppkom på 1990-talet, då vi menar att det är ett bättre och djupare utvecklingsmått. Indexet tar i beaktning följande variabler: BNP per capita, förväntad livslängd vid födseln samt läskunnigheten bland vuxna och kombinerad bruttoantagning för grundskolan, gymnasiet och högre skolor (HDR 2009:208). Enligt teorin ska centrumnationer erhålla ett högre index än periferinationer, alltså vara mer utvecklade.

Den andra indikatorn på utveckling är procentandelen anställda inom icke-primära sektorer såsom jordbruk, skogsbruk och fiske (Galtung 1975:129). Av materialet som vi har haft till förfogande vid vår studie har vi kunnat skilja mellan jordbruk-, service- och industrisektorer. I enlighet med teorin ska periferinationer ha en betydligt mindre andel sysselsatt inom service- och industrisektorn i jämförelse med centrumnationer. De båda variablerna sammanslaget utgör, enligt

vår mening, ett bra mätinstrument för utveckling som gör det möjligt att rangordna länderna internationellt.

3.3.2 Ojämlighetsvariabler

För att mäta ojämlikhet väljer Galtung att använda sig av Gini- index för inkomstfördelning och markfördelning för att skildra strukturer inom länderna (Galtung 1975:129). Gini- indexet mäter graden av ojämlikhet i distribution av inkomster och land i hushållen inom en nation. På grund av brist på statistik om Gini-index för markfördelning har vi inte med det i vår studie. För att kompensera det kommer vi använda oss av HPI, Human Poverty Index, istället. Vi menar att även HPI är ett bra mått på ojämlikhet, då det mäter hur många som lever i fattigdom definierat som andel av befolkningen som sannolikt vid födelsen inte kommer överleva till åldern 40, läskunnigheten bland vuxna, procentandel av befolkningen som inte har tillgång till sanitära vattenresurser samt, procentandelen av barnen som är underviktiga (HDR 2009:208). Vi är medvetna om att HPI och HDI är snarlika mått. Vi menar dock att HDI är ett index som bäst beskriver ett lands utvecklingsnivå på den internationella skalan medan HPI tydligare synliggör ojämlikheter inom ett land genom att uppdaga begränsningar av resurstillgångar såsom vatten och mat. Vi kommer därmed att använda båda måtten i vår studie för att få en mer fullständig bild av strukturerna inom och mellan länderna.

HPI och Gini-index för inkomstfördelning tar mänsklig utveckling i beaktning och befolkningens möjlighet till ett dugligt liv. De synliggör även missförhållanden inom länder som utvecklas ekonomiskt, men som inte fördelar framgångarna inom landet. Enligt teorin ska centrumnationer i förhållande till periferinationer inneha låga index för såväl Gini-index för inkomstfördelning som HPI, vilket betyder att det ska råda mer jämlikhet inom centrumnationer.

3.3.3 Handelsvariabler

Vertikal handel är en av de två grundläggande mekanismerna bakom imperialism. Den berör samspeletsrelationen mellan länder, där länder kompletterar varandra genom utbyte av varor. För att mäta den vertikala handeln använder Galtung ett index för handelns sammansättning, och mäter länders andelar av export och import av råvaror och förädlade varor i förhållande till varandra (Galtung 1975:129). Materialet vi har till förfogande är andelen export och import som innefattas av jordbruk, bränsle och bergsbruk samt industri. En stor andel av undersökningens centrumnationer är oljeberikade Gulfländer, och vi menar därmed att det skulle vara missvisande att föra samman jordbruk och bränsle under rubriken råvaror, då olja är en betydligt mer värdefull råvara. Därav har vi valt att separera de olika handelssektorerna och jämföra de olika värdena var för sig. Vi är övertygade om att vårt val av tillvägagångssätt kan utöka vår kunskap om huruvida koncentrationen av export och import i de olika sektorerna kan

spegla eventuell asymmetri i handeln. Tendenserna man ska se enligt teorin är att periferinationer enbart exporterar ett fåtal råvaror medan centrumnationer främst exporterar förädlade produkter (Galtung 1975:107).

I takt med teknologins framfart de senaste decennierna har vi även valt att modernisera teorin ytterligare. Vi kommer att studera hur stor andel av industriexporten som utgörs av högteknologiska produkter. I enlighet med teorin ska centrumnationer exportera större andel högteknologiska produktioner än periferinationer.

Feodal handel är den sekundära mekanismen bakom imperialism. Medan den vertikala handel säger något om själva samspelsrelationen berör den feodala handeln hur sådana relationer förs samman i större kontexter. Enligt Galtungs teori används index för koncentration på handelspartners för att beräkna den feodala handeln. Centrumnationer ska ha fler handelsförbindelser medan periferinationer är begränsade till ett fåtal (Galtung 1975:98, 107). Vi använder oss av procentsatser för största enskilda handelspartner för såväl import som export för att beräkna handelskoncentrationen, där periferin ska ha en högre koncentration till en och samma handelspartner inom såväl export som import.

4 Metod

I vår studie av land grabbing har vi valt att använda blandad metod, kvantitativ och kvalitativ, för att undersöka vår problemformulering. Vi kommer först att kvantitativt undersöka om land grabbing kan ses som en form av strukturell imperialism med hjälp av statistisk metod. Utifrån den kvantitativa studien kommer vi att göra ett strategiskt urval och välja ett typiskt fall, som vi ämnar studera närmare (Lieberman 2005:436f).

Den nya trenden av land grabbing är relativt outforskad därför menar vi att blandad metod utgör ett bra verktyg för att studera företeelsen närmare (Johnson – Onwuegbuzie 2004:17). Vi kommer främst att utföra en teoriprovande studie, där vi testar Galtungs teori om ekonomisk strukturell imperialism på land grabbing (Galtung 1975:128-131). Men då vi förenklat och moderniserat Galtungs teori för att göra den hanterbar för vår studie är metoden till viss del även teoriutvecklande (Esaiasson et al. 2007:42-44). I följande kapitel kommer vi först presenterar blandad metod för att därefter redogöra för vår kvantitativa statistiska metod och kvalitativa fallstudie.

4.1 Blandad metod

Vi har valt att använda oss av blandad metod i vår studie av land grabbing, det för att vi anser att våra frågeställningar bäst besvaras genom en kombination av kvantitativ och kvalitativ metod (Johnson – Onwuegbuzie 2004:18). Vi menar att det finns ett värde i att analysera företeelsen såväl kvantitativt som kvalitativt, då metoderna kompletterar varandra och kan bidra till en bredare analys av land grabbing. Vår studie kommer därmed att genomsyras av de båda metodernas fördelar samtidigt som metodernas nackdelar till viss del elimineras (Lieberman 2005:436-438, Johnson – Onwuegbuzie 2004:17-21). Att vi använder oss av blandad metod medför att vi utifrån studien i viss mån kan generalisera resultaten till en större population och även redogöra för detaljrika omständigheter i ett specifikt fall av land grabbing (Bjereld et al. 2002:85f, Esaiasson et al. 2007:26f, 121f). Blandad metod handlar om att integrera kvantitativ och kvalitativ metod med varandra, det kommer vi göra genom att välja kvalitativt fall utifrån resultatet av den kvantitativa studien (Lieberman 2005:437, 439-442). Vid användandet av blandad metod är det viktigt att studien genomsyras av hög transparens så forskningsprocessen är öppen för insyn och att den är möjlig att följa för andra forskare. Det är av särskilt stor betydelse att öppet och utförligt redogöra för vårt val av fall utifrån den kvantitativa metoden, då det till viss del präglas av tolkningar (Lieberman 2005:438, Esaiasson et al. 2007:24f, Bjereld et al.

2002:121). Vi kommer nu att presentera vår kvantitativa och kvalitativa metod separat från varandra, det för att göra metoden överskådlig och tydlig.

4.1.1 Kvantitativ metod – statistisk analys

Vi kommer först att genomföra en kvantitativ analys där vi med hjälp av statistisk data ämnar belysa vår abstrakta frågeställning: kan land grabbing i Afrika ses som en form av ekonomisk strukturell imperialism? (Lieberman 2005:437f). Vi kommer att utgå ifrån Galtungs teori om ekonomisk strukturell imperialism med viss modifikation, som nämnts tidigare (se kapitel 3). Vi ska använda oss av statistikprogrammet SPSS för att genomföra vår kvantitativa analys. Med hjälp av programmet ska vi beräkna medelvärdet för respektive indikator och jämföra resultaten för centrumnationer och periferinationer, för att se om det finns några betydande skillnader mellan värdena (Lieberman 2005:438, se kapitel 3). Vi ämnar följaktligen analysera om det tenderar att finnas strukturella skillnader mellan centrumnationer och periferinationer som skulle kunna innebära att land grabbing kan ses som en form av ekonomisk strukturell imperialism.

Vi använder oss alltså av statistisk analysmetod, som är ett bra verktyg för att sammanställa en större mängd data, för att genomföra vår kvantitativa studie av land grabbing i Afrika (Esaiasson et al. 2007:393). Vi har använt oss av nominalskala när vi delat in de 21 länder vi avser undersöka (se kapitel 1.2 ”Teori, metod och urval”) i centrumnationer (1:or) respektive periferinationer (2:or) beroende på om de hyr/köper land utomlands eller hyr ut/säljer land. Vi har gjort denna kategorisering för att effektivt kunna behandla relevant data för undersökningen och beräkna medelvärden (Esaiasson et al. 2007:396). Vi har därefter använt oss av en intervallskala för att kunna rangordna centrumnationernas och periferinationernas medelvärden för de olika indikatorerna på strukturell imperialism. Medelvärdena blir således våra centralmått, och är bra att använda för intervallskalor. Nackdelen är dock att medelvärden är känsliga för extrema variabelvärden, vilket kan leda till missvisande resultat (Esaiasson et al. 2007:400f), därför kommer vi att förhålla oss kritiskt till dessa under analysen. Vi ämnar även diskutera och analysera spridningen på medelvärdena, för att förhålla oss till hur stor variation som präglar den statistiska fördelningen. Utifrån spridningsmått kan vi sedan avgöra om en empirisk observation är avvikande och/eller av ovanlig karaktär (Esaiasson et al. 2007:402f). Vi kommer även i vår analys att förhålla oss till signifikansen för de olika medelvärdena. I vår studie utgår vi ifrån en enstjärning signifikans där signifikansnivån är 5 procent, som traditionellt sett är mest förekommande. Om signifikansen är över denna gräns medför det att resultatet inte är statistiskt signifikant, alltså inte statistiskt säkerställt och skillnaderna kan beror på slumpen (Esaiasson et al. 2007:433, Körner, Wahlgren 2006:207f).

4.1.2 Kvalitativ metod – fallstudie

Fallstudier ligger inom familjen av kvalitativa forskningsmetoder, där man med hjälp av riklig information och få undersökningsenheter försöker finna strukturer och sammanhang i konkreta fall (Lundquist 2008:104f). I fallstudiebaserad forskning är man främst angelägen om att få en ökad förståelse av specifika mekanismer. Man vill belysa områden där kunskap delvis eller helt saknas och där fenomenet är komplext (Gummesson 2003:116, 122). Den nya globala trenden av land grabbing är i det närmaste utforskad och det empiriska materialet på området är som tidigare nämnts ofullständigt. Fördelen med fallstudier är att man djupstuderar ett konkret fall och därmed kan erhålla en omfattande kunskap om det enskilda fallet genom en mångfald av material. På grund av att land grabbing inte har studerats vetenskapligt i någon större utsträckning är det därför av hög vetenskaplig relevans att belysa fenomenet (Esaiasson et al. 2007:31-33, 121, Wallén 1996:73, 115f).

Men man står dock inför en konflikt då materialet man erhåller riskerar vara ofullständigt och inte tillräckligt representativt (Wallén 1996:116f). Kritik kan riktas mot metodens generaliserbarhet, med motiveringen att forskarens nyvunna kunskap inte svarar på frågan om fallet är en vanlig förekomst i realiteten, inte heller om det finns förutsättningar för att generalisera det enskilda fallet till en större population (Wallén 1996:115). Vi menar att då vi genom strategiskt urval väljer ett typiskt fall utifrån resultatet av vår kvantitativa studie ändå i viss utsträckning kan generalisera fallstudiens resultat till en större, liknande, population (Esaiasson et al. 2007:187f). Vi är medvetna om svårigheten och osäkerheten med att göra hårda generaliseringar, men menar att resultatet av vår fallstudie eventuellt kan generaliseras till att gälla exempelvis land grabbing i Afrika. Därmed anser vi att vår studie präglas av god extern validitet (se Esaiasson et al. 2007:64). Det beror dock på om vårt fall visar sig vara systematiskt annorlunda från den övriga populationen eller om vi finner bakomliggande faktorer som kan påverka resultatet. Vidare är det ur generaliseringssynpunkt säkrast att genomföra studien upprepade gånger (Esaiasson et al. 2007:187-191).

5 Land grabbing i Afrika

Vi ämnar nu analysera om land grabbing kan ses som en form av ekonomisk strukturell imperialism. Vi har som nämnts tidigare avgränsat vår studie till att endast behandla fall av land grabbing i Afrika, och är medvetna om att det krävs större kvantitativt material för att kunna göra allmängiltiga generaliseringar. Dock är vår ambition i stort att kunna uttala oss om land grabbing i Afrika. Först ämnar vi redogöra för vår kvantitativa statistiska analys av land grabbing i Afrika för att därefter presenterar vår kvalitativa fallstudie av det för undersökningen typiska fallet, Saudiarabiens land grab i Tanzania.

5.1 Kvantitativ analys – land grabbing i Afrika

Vi har använt oss av statistikprogrammet SPSS för att utföra vår kvantitativa delstudie. Vi menar därmed att undersökningens reliabilitet är relativt hög eftersom vi noga och systematiskt lagt in siffrorna i programmet, därefter har vi genomfört uträkningen en andra gång och därmed innehar studien intrakodarreliabilitet (Esaiasson et al. 2007:71). Undersökningen saknar osystematiska fel. Att vi valt att utveckla, förenklat och moderniserat, Galtungs teori om ekonomisk strukturell imperialism kan ha påverkat begreppsvaliditeten alltså huruvida vår operationalisering är korrekt (Esaiasson et al. 2007:64). Men vi menar att vår abstraktionsnivå kan medföra en utveckling av samhällsvetenskapen och finner det därför relevant att utföra denna studie. Vi kommer här att analysera studiens kvantitativa del, datamатriserna presenteras i kapitel 8 ”Appendix”.

5.1.1 Utvecklingsvariabler

Genom vår statistiska analys i SPSS kan vi konstatera att medelvärdet för HDI i centrumnationerna är nästan dubbelt så stort som medelvärdet i periferinationerna, 0,78 respektive 0,44 (Appendix 8.2). Hela populationen i vår undersökning är med i beräkningen, och resultatet är statistiskt signifikant.

I analysen för procentandel anställda inom icke-primära sektorer fanns endast material för 16 av 21 länder, vilket kan ses som en felkälla i studien (Esaiasson et al. 2007:210f, Appendix 8.3). Dock anser vi att populationen fortfarande är relativt stor och inte påverkar resultatet nämnvärt. Centrumnationernas medelvärde för andelen anställda inom icke-primära sektorer är 79,36 procent medan medelvärdet för periferinationerna är 18,00 procent, resultatet är statistiskt signifikant (Appendix 8.3). Det finns därmed en tydlig skillnad mellan

centrumnationerna och periferinationerna i utvecklingsnivån. Centrumnationerna har enligt studien högre utvecklingsnivå, vilket bekräftar Galtungs teori om ekonomisk strukturell imperialism.

5.1.2 Ojämlighetsvariabler

Som ojämlikhetsvariabler har vi använt oss av Gini-index för inkomstfördelning och HPI. Ju närmare noll Gini-index är desto mer jämlikt är det inom landet. Medelvärdet på Gini-index för inkomstfördelning är för centrumnationerna 36,57 och för periferinationerna 41,54. Resultatet präglas av bortfall av sju analysenheter och är inte statistisk signifikant, vilket innebär att skillnaderna mellan medelvärdena inte är statistiskt säkerställda (Appendix 8.4). Att medelvärdena för centrumnationerna och periferinationerna blir relativt lika betyder alltså att det råder ojämlikhet i såväl centrum som periferin. På denna punkt tillfredsställs inte teorin om strukturell imperialism, som menar att periferinationer ska präglas av betydligt större ojämlikhet än centrumnationer. Resultatet kan bero på att de länder som utgör kategorin centrumnationer i undersökningen är länder med stora inkomstklyftor såsom Kina och Indien (Appendix 8.1, HDR 2009:196f)

Medelvärdet på HPI är för centrumnationerna 14,42 och för periferinationerna 37,08, resultatet är signifikant (Appendix 8.5). Det innebär att befolkningen i periferinationerna i betydligt större utsträckning lever med otillräckliga resurstillgångar. I enlighet med teorin om ekonomisk strukturell imperialism präglas studiens periferinationer av större ojämlikhet. Sammanfattningsvis uppfylls inte båda ojämlikhetsvariablerna, och teorin om strukturell imperialism bekräftas inte till fullo. Såväl centrumnationerna som periferinationerna präglas av en viss ojämlikhet inom länderna enligt vår statistiska undersökning. Dock är den inte helt statistiskt säkerställd och resultaten bör därför betraktas med försiktighet.

5.1.3 Handelsvariabler

En av handelsindikatorerna på ekonomisk strukturell imperialism är koncentration av den största handelspartnern. Medelvärdet för hur stor procentandel den största exportdestinationen utgör är för centrumnationerna 28,83 procent och för periferinationerna 48,89 procent, resultatet är statistiskt signifikant (Appendix 8.6.1). Det innebär att periferinationerna har en mer koncentrerad export till en handelspartner. Dock bör nämnas att standardavvikelseerna är stora för såväl periferinationernas som centrumnationernas medelvärden, det råder alltså stora skillnader inom båda grupperna. Koncentrationen av den största handelspartnern för import är för centrumnationerna 25,82 procent och för periferinationerna 25,61 procent, resultatet är inte statistiskt signifikant (Appendix 8.6.2). Enligt teorin om ekonomisk strukturell imperialism ska periferinationer ha hög koncentration på handelspartners för såväl import som export, medan

centrumnationer ska ha en större spridning. Den statistiska analysen bekräftar att periferinationerna har betydligt högre koncentration på handelspartners ifråga om export men inte när det gäller import. Att resultaten inte följer varandra kan eventuellt bero på handelsavtal, som utvecklats i takt med globaliseringen (Aggarwal, Dupont 2008:69, Winham 2008:139).

Vi ska nu avhandla hur centrumnationerna och periferinationerna handlar med olika varuslag. Periferinationer ska enligt teorin exportera råvaror och importera förädlade varor, medan centrumnationer främst ska exportera förädlade och högteknologiska varor, det ska alltså finnas en asymmetri i handeln. Enligt vår statistiska studie så utgör jordbruksprodukter 38,26 procent av periferinationernas export, dock är standardavvikelsen stor. Vidare utgör industriprodukter 64,5 procent av periferinationernas import (Appendix 8.7.1, 8.7.2). Centrumnationernas jordbruksimport utgör 12,07 procent av den totala, standardavvikelsen är dock relativt stor. Vidare utgör centrumnationernas export av industriprodukter 38,19 procent av den totala (Appendix 8.7.1, 8.7.2). Teorin bekräftas till viss del, periferinationerna exporterar jordbruksprodukter och importerar förädlade varor, men enligt teorin ska centrumnationerna importera en större andel jordbruksprodukter. Något som kan ha påverkat resultaten är att länder inom både centrumnationerna och periferinationerna har stora oljetillgångar, som därmed utgör en stor del av handeln (Appendix 8.7.1).

Vidare utgör den högteknologiska exporten en större andel av centrumnationernas industriproduktionsexport än periferinationens, 11,00 procent respektive 3,33 procent (Appendix 8.8). Standardavvikelsen är stor för både centrumnationerna och periferinationerna, det är därför svårt att uttala något generellt kring den högteknologiska exporten.

5.2 Kvalitativ analys – Saudiarabiens land grab i Tanzania

Vi har genom strategiskt urval ämnat välja ett typiskt fall av land grabbing i Afrika (Esaiasson et al. 2007:183, 187f). Vi har utgått ifrån medelvärdena för de olika indikatorerna på ekonomisk strukturell imperialism som vi beräknat i vår kvantitativa studie och försökt att välja ett fall av land grabbing i Afrika där centrumnationens och periferinationens värden är mest lika studiens medelvärde för respektive grupp. Vårt val av fall har även styrts av att vi behövt finna en typisk centrumnation som hyr/köper land av en typisk periferination som hyr ut/säljer land. Det kan ha medfört att det kan finnas mer typiska fall av centrumnationer och periferinationer i undersökningen, men inte som ämnar handla eller handlar landområden med varandra.

Vid ett möte i april 2009 frågade tjänstemän från Saudiarabiens handelskammare Tanzanias president Jakaya Kikwete om de hade möjlighet att få hyra 500 000 hektar jordbruksmark i landet, vilket Tanzanias president var mycket positiv till (Karam 2009). Vi har ingen information om avtalet är signerat,

det kan bero på den generella avsaknaden av transparens som präglar landavtalen (Cotula et al. 2009:68f). Dock påverkar det inte vår undersökning, då vi studerar allmänna strukturer mellan och inom länder. Saudiarabiens efterfrågan på jordbruksland utomlands grundas i en strävan att skapa livsmedelstrygghet i landet (Karam 2009). Att skapa livsmedelstrygghet har, som nämnts tidigare, på senare år blivit en högaktuell fråga som stora delar av världen tampas med, delvis på grund av en ökande global befolkning och sinande vattenresurser (Potter et al. 2008:94f, 211f, Woertz 2009). I vår kvalitativa studie utgör således Saudiarabien centrumnation och Tanzania periferination.

5.2.1 Tanzania – därför hyr de ut land

Tanzania har idag en dual jordbruksekonomi som består av kommersiellt storskaligt jordbruk och jordbruk som är mer hushållsbaserad i de rurala områdena. Jordbruket försör omkring 80 procent av landets 40 miljoner invånare med levebröd. Småbrukare ansvarar för 90 procent av landets jordbruksproduktion där omoderna produktionssystem används vid odling, beredning och lagring av grödorna (Tanzania Investment Guide 2008 and beyond 2008:10).

År 1999 i enlighet med Tanzanias Land Act, kom all mark i landet att tillhöra staten (Tanzania Investment Guide 2008 and beyond 2008:46). För att underlätta för utländska markinvestorer har det upprättats ett organ, Tanzanias Investment Centre, i landet. De identifierar tillgänglig mark och avlämnar det till investerarna, samtidigt som de hjälper investerarna med att erhålla alla nödvändiga tillstånd. TIC har satt upp en landbank som för närvarande har identifierat 2,5 miljoner hektar lämplig mark för investeringsprojekt (Cotula et al. 2009:66f). Det kostar mellan 200 TZS och 3000 TZS per tunnland och år, beroende på vart marken är lokaliserad. Det är mellan 1,2 och 17,97 SEK per år och tunnland (Tanzania Investment Guide 2008 and beyond 2008:48, Concierge 2010). Lagar angående mark har även reviderats för att tillåta förnyelsebara uthyrningskontrakt med en löptid på 99 år för utländska investerare (Tanzania Investment Guide 2008 and beyond 2008:11).

5.2.2 Saudiarabien – därför hyr de land utomlands

Saudiarabien är det största landet på den arabiska halvön, med 22,7 miljoner invånare år 2004. Mer än hälften av landet är täckt av ökenlandskap (Saudiarabiens utrikesministerium¹). På grund av subventionerat jordbruk kunde Saudiarabien bland annat exportera vete under 1990-talet. Nu börjar dock landets vattenresurser ta slut och Saudiarabien avser flytta all vattenintensiv jordbruksproduktion, såsom veteproduktionen, till utlandet innan år 2016 (Southgate et al. 2007:287f, Woertz 2009). Saudiarabien, och övriga Gulfländer, har i jakt på livsmedelstrygghet vänt sig till Afrika för sin jordbruksproduktion,

som har mycket vattenresurser och därmed jordbrukspotential (Blas 2009, Woertz 2009).

5.2.3 Utvecklingsvariabler

Tanzania har ett HDI på 0,47 medan Saudiarabiens HDI ligger på 0,81 (HDR 2007/2008:230f). Det finns här en påtaglig skillnad mellan de två länderna, där Tanzanias utvecklingsnivå är betydligt lägre än Saudiarabiens. Vidare finns det även tydliga skillnader mellan länderna i hur många som är anställda inom icke-primära sektorer. I Tanzania är det 20,0 procent som är anställda inom icke-primära sektorer och för Saudiarabiens del rör det sig om 93,3 procent av befolkningen vilket påvisar en markant skillnad mellan länderna (The World Factbook 2010). Enligt denna empiri för utveckling verifieras Galtungs teori om strukturell imperialism, där Saudiarabien är betydligt mer kapitalstark och utvecklad än Tanzania. Då majoriteten av Tanzanias jordbruk utförs genom omoderna metoder kan det ses som en möjlighet för landet att utveckla och effektivisera jordbrukssystemet. Men för att det ska ske måste landavtalen utformas så att de gynnar såväl nationell som regional nivå (Amin 2005:47). Vi menar att människorna i periferin måste garanteras vissa rättigheter och livsmedelstrygghet, för att inte exploateras av centrumnationen och den egna staten. Landavtal som tecknas utan hänsyn till de lokala jordbrukarna riskera föda en form av ekonomisk strukturell imperialism (Galtung 1975), och det är då främst de allra fattigaste i periferinationen som drabbas hårdast.

Enligt FN:s ranking av mänsklig utveckling av 182 länder så hamnar Saudiarabien på plats 59, och klassificeras därmed som ett land med hög mänsklig utveckling. Tanzania hamnar enligt rankingen på plats 151 och hamnar precis inom ramen för ”medium” mänsklig utveckling (HDR 2009:143, 145). Inom HDI finns förvänta livslängd vid födseln inräknat, vi väljer här att även redogöra för det måttet separat då det är en bra indikator på länders utvecklingsnivå (HDR 2009:208). På denna punkt är skillnaderna stora mellan länderna, i Saudiarabien är den förväntade livslängd vid födseln 75,1 år för kvinnor och 70,8 år för män. För Tanzania är den förväntade livslängden vid födseln betydligt lägre, 55,8 år för kvinnor och 54,2 år för män (HDR 2009:181, 183). Det finns åtskilliga orsaker som ligger bakom kort förväntad livslängd. En faktor kan vara befolkningens sysselsättning, hårt kroppsarbete inom omodern jordbruksproduktion kan bryta ner kroppen i förtid.

Något annat som kan indikera utveckling i ett land är hur stor del av befolkningen som bor i urbana områden. För att fördjupa fallstudien väljer vi här att presentera hur det ser ut i de båda länderna. I Saudiarabien bor 82,1 procent av befolkningen i urbana områden, medan det i Tanzania endast rör det sig om 26,4 procent av befolkningen (HDR 2009:191, 193). Då Tanzanias största inkomstkälla och sysselsättningssektor är jordbruksproduktion kan det bidra till att urbaniseringen stagnerar. Sammanfattningsvis kan konstateras att Saudiarabien enligt denna statistik är betydligt mer utvecklat än Tanzania, vilket teorin menar indikerar ekonomisk strukturell imperialism.

5.2.4 Ojämlighetsvariabler

De ojämlikhetsvariabler vi behandlat i vår kvantitativa studie är HPI och Gini-index för inkomstfördelning. Dock saknas empiriskt material på Gini-index för Saudiarabien, vilket gör att vi inte behandlar den indikatorn i den kvalitativa analysen. För att eliminera risken att resultatet därmed blir missvisande kommer vi att diskutera en annan möjlig indikator på ojämlikhet, GDI, Gender -related Development Index.

Tanzania har ett HPI på 30,0 och Saudiarabiens HPI är 12,1 (HDR 2009:176,178). Det betyder att en stor andel av Tanzanias befolkning, i förhållande till Saudiarabien, lever under otillfredsställande humanitära förhållanden. Vidare menar vi att GDI är ett bra mått på ojämlikhet inom ett land. GDI mäter skillnader mellan kvinnor och män gällande bland annat inkomst och hälsa (HDR 2009:208). Det vi vill belysa här är huruvida länderna präglas av strukturella ojämlikheter mellan kvinnor och män. Tanzania har ett GDI på 0,53 medan Saudiarabiens GDI är 0,82 (HDR 2009:181,183). Det innebär att Saudiarabien präglas av större jämlikhet mellan kvinnor och män än vad Tanzania gör. Även på denna indikator bekräftas av Galtungs teori om strukturell imperialism, centrumnationen präglas av mindre ojämlikhet inom nationen än vad periferinationen gör.

Men något som bör betonas är att även Saudiarabien präglas av ojämlikhet inom landet. Att kvinnor diskrimineras är uppenbart i landets lagar, exempelvis har Saudiarabiens kvinnor inte rösträtt (Arab HDR 2009:58). Så att uttala sig om ojämlikhet mellan könen beror helt på hur man mäter förhållandena. Enligt FN:s förbund i Tanzania arbetar landets regering med att förbättra lagar och förordningar, så att de inte ska verka diskriminerande för kvinnor (UNA Tanzania 2009). Men Tanzania är ett fattigt land, omkring 35 procent av befolkningen är hungriga under ett genomsnittligt år (ActionAid 2009), och de allra fattigaste i landet är just kvinnor. Det krävs därför mycket arbete innan Tanzania uppnår jämlikhet mellan könen (UNA Tanzania 2009). På det hela taget kan konstateras att ojämlikheten är större i Tanzania än i Saudiarabien, men att Saudiarabien även har tydliga brister, vilket verifierar teorin om strukturell imperialism, där periferinationer ska präglas av större ojämlikhet inom landet.

5.2.5 Handelsvariabler

Saudiarabiens koncentration av den största handelspartnern är större än Tanzanias koncentration för både export och import. 26,8 procent av Saudiarabiens export går till Japan, och 31,9 procent av importen kommer ifrån EU. Tanzanias största exportland är Schweiz, dit 20,5 procent av exporten går. Vidare är EU även Tanzanias största importpartner, och landet importerar 17,7 procent från regionen (WTO2 2008). Att EU består av flera länder kan vara en felkälla i analysen. Men då båda länderna handlar med EU påverkar det inte analysen av skillnaderna mellan de två länderna nämnvärt. Enligt teorin om strukturell imperialism ska periferinationen ha högre handelskoncentration än centrumnationen, vilket vår

analys av Saudiarabien och Tanzania inte påvisar. Dock kan handelsavtal, tullar och exportzoner påverka koncentrationen av handelspartners (Aggarwal, Dupont 2008:69, Winham 2008:139). Huruvida så är fallet ämnar vi inte redogöra mer explicit i denna studie.

Vidare finns de markanta skillnader mellan Saudiarabien och Tanzania om vilka varuslag som utgör den största delen av import och export. 31,3 procent av Tanzanias export utgörs av jordbruksprodukter (WTO2 2008). Jordbruk är den dominerande sektorn i Tanzanias ekonomi, vilket är ett tydligt kännetecken på låg utvecklingsnivå (Southgate et al. 2007:149). För Saudiarabien är det endast 0,9 procent av exporten som är jordbruksproduktion (WTO2 2008). Enligt teorin om strukturell imperialism ska periferinationer exportera mer råvaror än centrumnationer. I det här fallet så försvåras dock analysen av att 89,9 procent av Saudiarabiens export utgörs av olja (WTO2 2008). Dock menar vi att oljeexporten berikar Saudiarabien i större utsträckning än vad Tanzanias jordbruksexport gör för landet, vilket kan ses som en strukturell skillnad (Said – Falconer 2010).

15,4 procent av Tanzanias export utgörs av industriprodukter medan det för Saudiarabien endast är 8,6 procent. Enligt Galtungs teori ska förhållandet vara det omvända, men här bör poängteras att teorin har en viss svaghet. På grund av utveckling och hög lönenivå i de utvecklade länderna förläggs industriproduktion i större utsträckning till utvecklingsländer (WTO2 2008). Den generella tendensen är att utvecklande länder i större utsträckning exporterar högteknologiska industriprodukter, dock gäller inte det för Saudiarabien. För både Saudiarabien och Tanzania utgör endast 1 procent av industriexporten högteknologiska produkter (WDR 2008:343). Ländernas värden på handelsvariablerna medför att teorin om ekonomisk strukturell imperialism på denna punkt till stor del falsifieras.

6 Slutsats

Vår avsikt med studien var att undersöka huruvida land grabbing i Afrika kan ses som en form av ekonomisk strukturell imperialism eller inte. För att konkretisera problemformuleringen valde vi vidare att undersöka om Saudiarabiens land grab i Tanzania kan ses som en form av ekonomisk strukturell imperialism. Vi valde att till viss del utveckla Galtungs teori om ekonomisk strukturell imperialism, och applicerade sedan teorin på land grabbing i Afrika. Vi har tillämpat teorin såväl kvantitativt, på ett större antal länder som kvalitativ, på ett enskilt fall av land grabbing.

Först, gällande utvecklingsvariablerna, så verifierades teorin i såväl den kvantitativa som kvalitativa studien, centrumnationerna är betydligt mer utvecklade än periferinationerna. Det finns därmed en utvecklingsasymmetri mellan landet som hyr/köper land och landet som hyr ut/säljer land. Flera globala institutioner menar att denna asymmetri är av godo, då centrumnationen kan tillföra kunskap och teknologi till periferinationen (Cotula et al. 2009:79). Men samtidigt bör diskuteras vilket land som berikas mest av land grabbing, vi menar att det i många fall förmodligen är centrumnationerna.

Vidare, gällande ojämlikhetsvariablerna, bekräftades teorin till viss del. Enligt den kvantitativa studien bekräftades inte teorin till fullo, då även centrumnationerna präglades av relativt stor ojämlikhet, dock inte lika stor som periferinationerna. Vidare var skillnaderna mellan centrumnationerna och periferinationerna gällande Gini-index för inkomstfördelning i den kvantitativa studien små, resultatet var inte heller statistiskt säkerställt vilket medför svårigheter i att dra några slutsatser. Enligt vår kvalitativa studie präglas Tanzania av större ojämlikhet inom landet än Saudiarabien både gällande HPI och GDI. Dock bör poängteras att även Saudiarabien färgas av ojämlikhet, exempelvis lagstiftad könsdiskriminering.

Vi är medvetna om att det finns ett stort antal variabler som mäter ojämlikhet, och vi kunde med fördel ha inkluderat flera variabler i vår studie och därmed erhållit ett mer nyanserat resultat. Men då vi valt att utgå ifrån Galtungs teori ville vi inte förändra den i alltför stor utsträckning, därmed valde vi att enbart använda HPI, Gini-index för inkomstfördelning och GDI, för att mäta ojämlikhet. Enligt den statistik som vi tagit del av är ojämlikheten inom periferinationerna generellt sett högre, och sammantaget bekräftas teorin, om än inte fullt ut.

Slutligen, gällande handelsvariablerna, får teorin vissa svårigheter att förklara strukturerna inom och mellan centrumnationerna och periferinationerna. Enligt teorin ska periferinationer ha större koncentration av handelspartners, vilket endast gällde för exporten i den kvantitativa undersökningen. I den kvalitativa studien av Saudiarabien och Tanzania bekräftades inte teorin alls, då Saudiarabien hade högre koncentration på största handelspartnern för såväl import som export,

skillnaderna mellan länderna var dock marginella. Det kan bero på handelsavtal, tullar och exportzoner, men vi väljer att inte närmare gå in på det i vår studie.

Vidare stämde teorin till viss del i den kvantitativa studien angående vilka varuslag som dominerar handeln för respektive länder. Periferinationerna exporterar mycket jordbruksprodukter och importerar en stor andel förädlade varor. Centrumnationerna exporterar mycket förädlade varor, men importerar dock inte jordbruksprodukter i någon större skala. I den kvalitativa studien dementeras dock teorin när det gäller ländernas viktigaste handelsprodukter.

Vi menar att vissa av dessa variabler kan ses som omoderna, såsom att periferin ska exportera mer råvaror, och därmed inte alltid kan förklara handelssammansättningar i en allt mer globaliserad värld. Det som problematiserat resultaten är att större delen av vår studies population för centrumnationer är oljerika länder, vilket medför att även deras största handelsvara är en råvara.

Sammanfattningsvis menar vi att vår studies utvecklingsvariabler och ojämlikhetsvariabler i stort bekräftar Galtungs teori om ekonomisk strukturell imperialism, men att handelsvariablerna inte helt följer det teoretiska mönstret. Vår studie påvisar att det finns strukturella skillnader mellan periferin och centrum, men då alla variabler inte verifieras av studien medför det svårigheter att klassificera land grabbing i Afrika som ett fall av ekonomisk strukturell imperialism. Vidare är det av samma orsak svårt att besvara frågan huruvida Saudiarabiens land grab i Tanzania kan ses som en form av ekonomisk strukturell imperialism. Teorin stämmer till viss del, men kan inte fullständigt förklara vad land grabbing är ett fall av. Det krävs ytterligare forskning på området för att kunna fastställa det, och för att därefter kunna generalisera resultaten till en större population. Då den nya trenden av land grabbing endast existerat under ett fåtal år är det idag svårt att urskilja konsekvenserna av företeelsen. Det krävs förmodligen tid för att kunna säkerställa om land grabbing innebär att centrumnationer exploaterar periferinationer eller om det handlar om en win-win situation.

Studien kan ligga till grund för vidare forskning på området, och land grabbing bör förslagsvis studeras utifrån flera olika perspektiv och teoretiska ramverk för att besvara frågan: vad är land grabbing ett fall av? Vi uppmanar till fortsatta studier av land grabbing för att identifiera fenomenet ytterligare. Vår studie kan ligga till grund som empiriskt material eller användas som en del i en jämförande analys.

7 Referenser

- Aggarwal, Vinod K- Dupont, Cédric, 2008. "Collaboration and Co-Ordination in the Global Political Economy" i Ravenhill, John. *Global Political Economy*. New York: Oxford University Press, pp. 67-94.
- Amin, Samir, 2004. *Det liberala viruset*. Stockholm: TankeKraft Förlag.
- ActionAid, HungerFREE, 2009. *Who's really fighting hunger?*, [Elektronisk]. www.actionaid.org/docs/hungerfree_scorecards.pdf. Hämtdatum: [2010-05-15]
- Arab HDR, Human Development Report, 2009. *Arab Human Development Report 2009, Challenges to human security in the Arab countries* [Elektronisk]. <http://www.arab-hdr.org/index.aspx>. Hämtdatum: [2010-04-29]
- Bjereld, Ulf – Demker, Marie – Hinnfors, Jonas, 2002. *Varför vetenskap?*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Blas, Javier, 2009. "Africa almost giving land away, says UN", *The Financial Times*, 2009-05-24
- Concierge, Hemsida, [Elektronisk] 2010. Tillgänglig: <http://www.concierge.com/tools/currency>. Hämtdatum: [2010-05-20]
- Cotula, Lorenzo – Vermeulen, Sonja – Leonard, Rebeca – Keeley, James, 2009. *Land grab or development opportunity? Agricultural investment and international land deals in Africa* [Elektronisk]. www.ifad.org/pub/land/land_grab.pdf. Hämtdatum: [2010-04-14]
- Esaiasson, Peter- Gilljam, Mikael- Oscarsson, Henrik- Wängnerud, Lena, 2009. *Metodpraktikan, konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3 uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- FAO1, Hemsida, [Elektronisk] 2010. Tillgänglig: <http://www.fao.org/about/en/>. Hämtdatum: [2010-04-28]
- FAO2, Hemsida, [Elektronisk] 2009. Tillgänglig: <http://www.fao.org/news/story/en/item/36107/icode/>. Hämtdatum: [2010-04-28]
- Galtung, Johan, 1975. *Är fred möjligt?*. Stockholm: Prisma
- GRAIN1, 2008. *SEIZED! The 2008 land grab for food and financial security*, [Elektronisk]. <http://www.grain.org/briefings/?id=212>. Hämtdatum: [2010-04-15]
- GRAIN2, Hemsida [Elektronisk]. Tillgängligt: <http://www.grain.org/about/?org>. Hämtdatum: [2010-05-10]
- Gummesson, Evert, 2003. "Fallstudiebaserad forskning", i Gustavsson, Bengt (red), *Kunskapande metoder inom samhällsvetenskapen*. Lund: Studentlitteratur, s. 115-145.

- Hiscox, Michael J., 2008. "The Domestic Sources of Foreign Economic Policies" i Ravenhill, John. *Global Political Economy*. New York: Oxford University Press, pp. 95-133.
- Hobden, Stephen- Wyn Jones, Richard, 2008. "Marxist theories of international relations", i Baylis, John- Owen, Patricia- Smith, Steve. *The Globalization of world politics*. 4e. New York: Oxford University Press, s 144-159.
- Human Development Report 2007/2008, Hemsida, [Elektronisk] 2007/2008.
Tillgänglig: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_20072008_EN_Complete.pdf
Hämtdatum: [2010-05-06]
- Human Development Report 2009, UNDP, Hemsida, [Elektronisk] 2009.
Tillgänglig: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009_EN_Complete.pdf
Hämtdatum: [2010-05-07]
- IFAD1, Hemsida, [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.ifad.org/governance/index.htm>. Hämtdatum: [2010-05-10]
- IIED1, Hemsida, [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.iied.org/general/about-iied/about-iied> Hämtdatum: [2010-05-10]
- Johnson, R. Burke – Onwuegbuzie, Anthony J., 2004. "Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come", *Educational Researcher*, Vol. 33, No. 7, pp. 14-26.
- Karam, Souhail, 2009. "Saudi investors eye leasing Tanzanian farmland", *Reuters Africa*, 2009-04-15.
- Kemp, Tom, 1972. *Teorier om imperialismen*. Stockholm: Tema Rabén & Sjögren.
- Körner, Svante- Wahlgren, Lars 2006. *Statistisk Datanalys*. Fjärde upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Lamb, John E., 2010. *Addressing the legacy of Underinvestment in Agriculture* [Elektronisk].
http://www.wto.org/english/news_e/news10_e/aid_17mar10_e.htm.
Hämtdatum: [2010-05-10]
- Lieberman, Evan S. 2005. "Nested Analysis as a Mixed-Method Strategy for Comparative Research". *American Political Science Review*. Vol. 99. No. 3. pp. 435-452.
- Lundquist, Lennart, 2008. *Det vetenskapliga studiet av politik*. 14 uppl. Lund: Studentlitteratur
- Meinzen-Dick, Ruth- von Braun, Joachim, 2009. "Land Grabbing" by Foreign Investors in Developing Countries: Risks and Opportunities [Elektronisk] 2009. <http://www.ifpri.org/sites/default/files/publications/bp013all.pdf>
Hämtdatum: [2010-04-13]
- National Encyklopedin1, Hemsida, [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.ne.se/lang/imperialism>, Hämtdatum: [2010-05-05]
- National Encyklopedin2, Hemsida, [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.ne.se/lang/kolonialism>, Hämtdatum: [2010-05-05]
- Nicol, Bill, 2010. *Aid for Trade support to the agriculture sector: past experience and future outlook* [Elektronisk].

- http://www.wto.org/english/news_e/news10_e/aid_17mar10_e.htm.
Hämtdatum: [2010-05-10]
- Pagden, Anthony, 2005. "Fellow Citizens and Imperial Subjects: Conquests and Sovereignty in Europe's Overseas Empires", *History and Theory, Theme Issue 44*, sid. 28-46
- Pomper, Philip, 2005. "The History and Theory of Empires", *History and Theory, Theme Issue 44*, sid. 1-27
- Potter, Robert B. – Binns, Tony – Elliot, Jennifer A. – Smith, David, 2008. *Geographies of Development, an introduction to development studies*. Third edition. Harlow: Pearson Education Limited.
- Said, Summer – Falconer, Tim, 2010. "Saudi Arabia: A desert kingdom's quest for food security", *Wall Street Journal*, 2010-05-17.
- Satgar, Vishwas, 2009. "Global capitalism and the Neo-liberalisation of Africa", i Southall, Roger – Melber, Henning (red.), *A new Scramble for Africa?*. Scottsville: University by KwaZulu-Natal Press, pp.35-54
- Saudi Arabiens utrikesministerium, Hemsida, [Elektronisk] 2010. Tillgänglig: <http://www.mofa.gov.sa/Detail.asp?InSectionID=251&InNewsItemID=46466>.
Hämtdatum: [2010-05-15]
- Shepard, Daniel – Anuradha, Mittal, 2009. *The great land grab, rush for world's farmland threatens food security for the poor* [Elektronisk]. <http://www.oaklandinstitute.org/?q=node/view/525>. Hämtdatum: [2010-04-26]
- Shepard, Daniel – Anuradha, Mittal, 2010. *(MIS)INVESTMENT IN AGRICULTURE, the role of the international finance corporation in global land grabs* [Elektronisk]. www.oaklandinstitute.org/pdfs/misinvestment_web.pdf. Hämtdatum: [2010-04-26]
- Southall, Roger, 2009. "Scrambling for Africa?, Continuities and Discontinuities with Formal Imperialism", i Southall, Roger – Melber, Henning (red.), *A new Scramble for Africa?*. Scottsville: University by KwaZulu-Natal Press, pp.1-34
- Southgate, Douglas – Graham, Douglas H. – Tweeten, Luther 2007. *The World Food Economy*. Oxford: Blackwell Publishing.
- The Economist 2009. "Outsourcing's third wave", *The Economist*, Vol. 392, Issue. 8632, pp. 61-63.
- The Oakland Institute, Hemsida, [Elektronisk] 2010. Tillgänglig: <http://www.oaklandinstitute.org/?q=mission>. Hämtdatum: [2010-05-10].
- The World Factbook, CIA, Hemsida, [Elektronisk] 2010. Tillgänglig: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>. Hämtdatum: [2010-05-07]
- Tanzania Investment guide 2008 and beyond, TIC, Hemsida, [Elektronisk] 2008. Tillgänglig: [http://www.tic.co.tz/TICWebSite.nsf/12216cc08897993d442572b50033198a/49c95586bd3dabbe432572cd00413383/\\$FILE/TIC%20Guideline.pdf](http://www.tic.co.tz/TICWebSite.nsf/12216cc08897993d442572b50033198a/49c95586bd3dabbe432572cd00413383/$FILE/TIC%20Guideline.pdf).
Hämtdatum: [2010-05-17]

- United Nations Association of Tanzania, Hemsida, 2009. *Let's celebrate the International Women Day*" [Elektronisk]. Tillgängligt: <http://www.unatz.org/>
Hämtdatum: [2010-05-18]
- Wallén, Göran, 1996. *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Wallerstein, Immanuel, 2004. *Världssystemanalysen*. Hågersten: TankeKraft Förlag
- WDR – World Development Report 2008. Agriculture for Development, Hemsida, [Elektronisk] 2008. Tillgänglig: http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2008/Resources/WDR_00_book.pdf. Hämtdatum: [2010-05-06]
- Winham, Gilbert R, 2008. "The Evolution of the Global Trade Regime" i Ravenhill, John. *Global Political Economy*. New York: Oxford University Press, s. 137-168.
- Woertz, Eckart, 2009. "Gulf food security needs delicate diplomacy", *Financial Times*, 2009-03-04
- WTO1, World Trade Organization, Hemsida, [Elektronisk] 2010. Tillgänglig: http://www.wto.org/english/news_e/news10_e/aid_17mar10_e.htm. Hämtdatum: [2010-04-29]
- WTO2, World Trade Organization, Trade Profiles, Hemsida, [Elektronisk] 2008. Tillgänglig: <http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFReporter.aspx?Language=E> Hämtdatum: [2010-05-07]

8 Appendix

8.1 Population

Centrumnationer	Periferinationer
Djibouti	Demokratiska Republiken av Kongo
Egypten	Etiopien
Förenta Arabemiraten (UAE)	Kenya
Indien	Malawi
Jordanien	Mali
Kina	Mozambique
Kuwait	Sudan
Libyen	Tanzania
Oman	Zambia
Qatar	
Saudiarabien	
Syd Korea	

(Källa: Meinzen-Dick, von Braun 2009:5f)

8.2 HDI, Human Development Index

Case Processing Summary

	Cases					
	Included		Excluded		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
HDI * Relation - Centrum/Periferi	21	10,9%	171	89,1%	192	100,0%

Report

HDI

Relation - Centrum/Periferi	Mean	N	Std. Deviation
1. Centrum	,77992	12	,114906
2. Periferi	,44067	9	,054153
Total	,63452	21	,195012

ANOVA Table

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
HDI * Relation - Centrum/Periferi	Between Groups (Combined)	,592	1	,592	66,664	,000
	Within Groups	,169	19	,009		
	Total	,761	20			

(Källa: HDR 2007/2008:230-232)

8.3 Procentandel i icke-primära sektorer

Case Processing Summary

	Cases					
	Included		Excluded		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
None priamal industries * Relation - Centrum/Periferi	16	8,3%	176	91,7%	192	100,0%

Report

None priamal industries

Relation - Centrum/Periferi	Mean	N	Std. Deviation
1. Centrum	,7936	8	,18382
2. Periferi	,1800	8	,04536
Total	,4868	16	,34226

ANOVA Table

			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
None priamal industries	Between Groups	(Combined)	1,506	1	1,506	84,028	,000
* Relation -	Within Groups		,251	14	,018		
Centrum/Periferi	Total		1,757	15			

(Källa: The World Factbook, CIA)

8.4 Gini-index för inkomstfördelning

Case Processing Summary

	Cases					
	Included		Excluded		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Gini- index, inkomstfördelning * Relation - Centrum/Periferi	14	7,3%	178	92,7%	192	100,0%

Report

Gini- index, inkomstfördelning

Relation - Centrum/Periferi	Mean	N	Std. Deviation
1. Centrum	36,5667	6	4,12682
2. Periferi	41,5375	8	7,16977
Total	39,4071	14	6,38333

ANOVA Table

			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Gini- index, inkomstfördelning *	Between Groups	(Combined)	84,717	1	84,717	2,285	,157
Relation -	Within Groups		444,992	12	37,083		
Centrum/Periferi	Total		529,709	13			

(Källa: HDR 2009:195-198)

8.5 HPI, Human Poverty Index

Case Processing Summary

	Cases					
	Included		Excluded		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
HPI * Relation - Centrum/Periferi	19	9,9%	173	90,1%	192	100,0%

Report

HPI

Relation - Centrum/Periferi	Mean	N	Std. Deviation
1. Centrum	14,4200	10	8,41134
2. Periferi	37,0778	9	10,90112
Total	25,1526	19	14,94287

ANOVA Table

			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
HPI * Relation - Centrum/Periferi	Between Groups	(Combined)	2431,776	1	2431,776	26,042	,000
	Within Groups		1587,432	17	93,378		
	Total		4019,207	18			

(Källa: HDR 2009:176-178)

8.6 Koncentration av handelspartner

8.6.1 Export

Case Processing Summary

	Cases					
	Included		Excluded		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent

Case Processing Summary

	Cases					
	Included		Excluded		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Koncentration av handelspartner export * Relation - Centrum/Periferi	20	10,4%	172	89,6%	192	100,0%

Report

Koncentration av handelspartner export

Relation - Centrum/Periferi	Mean	N	Std. Deviation
1. Centrum	,28825	12	,188854
2. Periferi	,48888	8	,214350
Total	,36850	20	,218505

ANOVA Table

			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Koncentration av handelspartner export * Relation - Centrum/Periferi	Between Groups	(Combined)	,193	1	,193	4,871	,041
	Within Groups		,714	18	,040		
	Total		,907	19			

(Källa: WTO2 2008)

8.6.2 Import

Case Processing Summary

	Cases					
	Included		Excluded		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Koncentration av handelspartner import * Relation - Centrum/Periferi	19	9,9%	173	90,1%	192	100,0%

Report

Koncentration av handelspartner import

Relation - Centrum/Periferi	Mean	N	Std. Deviation
1. Centrum	,25818	11	,097874
2. Periferi	,25613	8	,080926
Total	,25732	19	,088712

ANOVA Table

			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Koncentration av handelspartner import *	Between Groups	(Combined)	,000	1	,000	,002	,962
Relation - Centrum/Periferi	Within Groups		,142	17	,008		
	Total		,142	18			

(Källa: WTO2 2008)

8.7 Handelsvaror

8.7.1 Export

Case Processing Summary

	Cases					
	Included		Excluded		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Agral export * Relation - Centrum/Periferi	17	8,9%	175	91,1%	192	100,0%
Bransle export * Relation - Centrum/Periferi	19	9,9%	173	90,1%	192	100,0%
Industri export * Relation - Centrum/Periferi	19	9,9%	173	90,1%	192	100,0%

Report

Relation - Centrum/Periferi		Agral export	Bransle export	Industri export
1. Centrum	Mean	,05478	,55118	,38191
	N	9	11	11
	Std. Deviation	,053397	,381185	,357158
2. Periferi	Mean	,38263	,31113	,12300
	N	8	8	8
	Std. Deviation	,341599	,385735	,112631
Total	Mean	,20906	,45011	,27289
	N	17	19	19
	Std. Deviation	,284480	,391682	,305040

ANOVA Table

			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Agral export * Relation - Centrum/Periferi	Between Groups	(Combined)	,455	1	,455	8,133	,012
	Within Groups		,840	15	,056		
	Total		1,295	16			
Bransle export * Relation - Centrum/Periferi	Between Groups	(Combined)	,267	1	,267	1,819	,195
	Within Groups		2,495	17	,147		
	Total		2,761	18			
Industri export * Relation - Centrum/Periferi	Between Groups	(Combined)	,310	1	,310	3,868	,066
	Within Groups		1,364	17	,080		
	Total		1,675	18			

(Källa: WTO2 2008)

8.7.2 Import

Case Processing Summary

	Cases					
	Included		Excluded		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Agral import * Relation - Centrum/Periferi	19	9,9%	173	90,1%	192	100,0%
Bransle import * Relation - Centrum/Periferi	19	9,9%	173	90,1%	192	100,0%
Industri import * Relation - Centrum/Periferi	19	9,9%	173	90,1%	192	100,0%

Report

Relation - Centrum/Periferi		Agral import	Bransle import	Industri import
1. Centrum	Mean	,12073	,17127	,68118
	N	11	11	11
	Std. Deviation	,058050	,154502	,142010
2. Periferi	Mean	,13863	,20350	,64500
	N	8	8	8
	Std. Deviation	,035536	,109892	,114710
Total	Mean	,12826	,18484	,66595
	N	19	19	19
	Std. Deviation	,049454	,135001	,129065

ANOVA Table

			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Agral import * Relation - Centrum/Periferi	Between Groups	(Combined)	,001	1	,001	,593	,452
	Within Groups		,043	17	,003		
	Total		,044	18			
Bransle import * Relation - Centrum/Periferi	Between Groups	(Combined)	,005	1	,005	,253	,621
	Within Groups		,323	17	,019		
	Total		,328	18			
Industri import * Relation - Centrum/Periferi	Between Groups	(Combined)	,006	1	,006	,351	,561
	Within Groups		,294	17	,017		
	Total		,300	18			

(Källa: WTO2 2008)

8.8 Högteknologisk export

Case Processing Summary

	Cases					
	Included		Excluded		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
% av exp. - industriproduktion *	13	6,8%	179	93,2%	192	100,0%
Relation - Centrum/Periferi						
% av industriproduktion - hogteknologisk * Relation - Centrum/Periferi	13	6,8%	179	93,2%	192	100,0%

Report

Relation - Centrum/Periferi		% av exp. - industriprodukti on	% av industriprodukti on - hogteknologisk
1. Centrum	Mean	53,0000	11,0000
	N	7	7
	Std. Deviation	37,06751	14,10674
2. Periferi	Mean	13,0000	3,3333
	N	6	6
	Std. Deviation	5,09902	3,38625
Total	Mean	34,5385	7,4615
	N	13	13
	Std. Deviation	33,59468	10,95913

ANOVA Table

			Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
% av exp. - industriproduktion *	Between Groups	(Combined)	5169,231	1	5169,231	6,790	,024
Relation - Centrum/Periferi	Within Groups		8374,000	11	761,273		
			13543,231	12			
% av industriproduktion - hogteknologisk *	Between Groups	(Combined)	189,897	1	189,897	1,669	,223
Relation - Centrum/Periferi	Within Groups		1251,333	11	113,758		
			1441,231	12			

(Källa: WDR 2008:342f)